

Jurgis Brėdikis

ATSIMINIMAI APIE MOKSLO PLANAVIMĄ

Mokslininkai neturėjo tikros laisvės – ją varžė ir tai, kad tuo metu Sovietų Sąjungos administracinei-komandinei valdymo sistemai buvo pavaldus ir mokslas. Centralizuotai planuojamų ir koordinuojamų darbų planus reikėdavo įvykdyti (arba viršyti). Kaip ir kitur, ataskaitose figūruodavo nerealiūs skaičiai. Baimė, kad gali nukentėti dėl laiku neatlikto planinio mokslo tyrimo, slopino mokslininkų iniciatyvą ir jie kartais atsisakydavo tikrinti savo idėjas eksperimentiniais darbais (tai buvo rizikinga, bet be jų neįmanomos esminės naujovės!), darė tik tai, ką ramiai galėjo baigti laiku. Net jaunesnieji mokslo bendradarbiai, tik pradėję savo mokslinę veiklą, netrukdavo suvokti planavimo ir atsiskaitymo už darbus sistemos, kuri jiems garantuotų ramų gyvenimą (deja, ir dabar kai kas siekia tik tiek). Gal todėl "mokslininkų" buvo daug, o pasaulinio lygio mokslo pasiekimų – mažai. Akademikas P. Kapica teisingai pastebėjo, kad, išaugus mokslininkų skaičiui, genialių mokslininkų nepadaugėjo.

Mokslo planavimas buvo gryniausias absurdas. Reikalauta planuoti ne tik mokslo straipsnių ir disertacijų kiekį (penkmečiui, ne metams!), bet ir išradimus! Mokslo darbų rezultatų reikšmė neretai būdavo pamirštama. Nuolatinės komisijas taip pat domino tik popieriai. Mokslo institutų tarybos dažnai tapdavo tik tarpstotėmis, persiunčiančiomis ataskaitų srautą į centrą (abejoju, ar jas kas nors atidžiau skaitydavo).

Mane ypač jaudino tai, kad, atsiradus naujai idėjai ar perspektyvios mokslo krypties užuomazgai, paprastai neatsirasdavo lėšų jai vystyti: nenumatyta planuose! Dažnai jausdavau ir tam tikrą diskriminaciją, kai daugiau lėšų buvo skiriama mokslui sostinėje. Atrodytų, tikslinga finansuoti mokslo institucijas ar kolektyvus, kuriuose generuojamos vertingos, originalios idėjos bei yra susiformavusios palankios mokslinės tradicijos. Juk ir metalurgijos fabrikai statomi ten, kur yra geležies rūdos!

Brėdikis J. *Gyvenimas klinikoje*, Kaunas: „Santara“, 2000, p. 289.